

בתי-המשפט

ע"מ 1086/05

בבית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו

בפני: כב' השופטת סביונה רוטלוי, אב"ד

כב' השופטת תחיה שפירא

כב' השופט ישעיהו שנלר

בעניין הקטין: פלוני

המערער: פלוני

נ ג ד

המשיבה: פלונית

פסק-דין

1 השופטת תחיה שפירא:

1. בפנינו ערעור על פסק-דינו של בית-המשפט לענייני משפחה (כב' השופטת ט. סיון), מיום 25.1.2005 (**תמ"ש 7760/96**) ובו נמסרה המשמורת הבלעדית על הקטין א', יליד 12.9.1993, לאימו (המשיבה), ונקבעו הסדרי-ראייה בין הקטין לאביו (המערער). כן ניתנו בו הוראות נוספות, שמטרתן להבטיח יציבות וקביעות בחיי הקטין, ושילובו בטיפול נפשי קבוע ומתמשך, עד הגיעו לבגרות.

7

2. 8 מקרה זה, יוצא-דופן הוא בנסיבותיו ובהשתלשלות ההליכים הפרוכים בו. חריגותו מתבטאת בעוצמת הסכסוך הזוגי הנגלה בו, סכסוך שמקורו באישיותם של הצדדים, ואשר לא שתן היה לגישור או אפילו לריפוד, למרות ניסיונות חוזרים ונשנים.

11 התמשכות ההליכים כ-10 שנים (!), עד למתן פסק-הדין הקבוע נשוא ערעור זה, שגם הוא כפי הנראה איננו סוף פסוק, על גבו ונפשו של הקטין, הנמצא בתוך ככדור משותק, הביאה ללא ספק לפגיעה ממשית בשלומו הנפשי ובהתפתחותו התקינה, ועתידו מי שותק.

בתי-המשפט

ע"מ 1086/05

בבית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו

1

2 רקע והשתלשלות ההליכים

3. המערער (שיכונה להלן גם "האב") והמשיבה (שכונה להלן גם "האם"), נישאו זה לזו ב-12.8.1992. כשנה לאחר מכן, ביום 12.9.1993, נולד בנם היחיד א' (שיכונה להלן גם "הקטין").

6 חיי הנישואין לא עלו יפה. כבר בשנת 1995 הגיש המערער תביעה לבית-המשפט המחוזי להחזקת הקטין (תמ"א 2388/95). עם הקמתו של בית-המשפט לענייני משפחה הועבר התיק אליו, ושם התנהל הדיון בפני ס"נ (דאז) השופטת י. שטופמן, ומאז שנת 1999 - בפני כב' השופטת ט. סיון, שפסק-דינה עומד לערער בפנינו.

10 יצויין כי בני-הזוג התגרשו בדצמבר 2001, לאחר שנים של התדיינות בבית-הדין הרבני ומתן פסק-דין לחיוב המערער במתן גט.

12

4. 13 בתאריך 13.6.1996 ניתנה על-ידי כב' השופטת שטופמן משמורת זמנית לאם ל-6 חודשים, שהוארכה בהמשך.

15 ביום 9.2.1997 הוגש תסקיר ביניים מפורט, המצביע על משבר גירושין אקוטי שהתבטא גם במצבי אלימות. שני ההורים נאבקו זה בזו על הקטין, שהיה אז רק בן 3. עקב חוסר-יכולת מוחלט לשתף פעולה - קבעו כותבות התסקיר כי נגרם נזק לקטין. על-פי התוצאות, האם באותה עת הבינה את הסיכון שבו נמצא הקטין ואת חלקה בסכסוך, אך הייתה חסרת-אונים אל מול האב. לגבי האב, נקבע כי הוא התעלם מההשלכות של מצבי הסיכון על הילד, וגילה חוסר-רגישות לפגיעותו וצרכיו של הקטין. התחושה הייתה כי הוא "מתקשה בשלב זה לעשות הפרדה בין חוויותיו הקשות וחרדתו מהפרידה הפיזית ובין צורכיו".

23 מסקנת כותבות התסקיר היא כי למרות הירידה ביכולתם ההורית של שני ההורים בעקבות המשבר, הרי "בתקופת הביניים האם תוכל להעניק לקטין סביבה רגועה יותר באופן שהקטין לא יהיה מעורב באווירה אלימה בין בני-הזוג". עם זאת הומלץ על הסדרי-ראייה נרחבים לאב.

27 בהסכמת הצדדים, ניתנה החלטה נוספת שלא הוגבלה בזמן, לפיה האב יעזוב את דירת המגורים והאם תהיה המשמורת הזמנית של הקטין. לגבי הסדרי-ראייה, ובהתחשב בבקשת האב לצמצם את ימי הביקורים כפי שהומלצו בתסקיר, נקבע כי האב יקבל את הקטין פעמיים בשבוע, בימים ב' ו-ד', כאשר בימי ד' ילון הקטין בביתו, וכן כל

בתי-המשפט

ע"מ 1086/05

בבית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו

שבוע שני מיום ו' בצהריים ועד יום א' בבוקר. כן הוחלט בהסכמת הצדדים על הפנייתם לבדקת מסוגלות הורית.

3

4. חוות-דעת פסיכודיאגנוסטית מטעם הפסיכולוגית הד"ר נעמי כהן, אשר מונתה על-ידי בית-המשפט, הוגשה ביום 13.7.1997. בחוות-דעתה מנתחת הד"ר כהן את אישעותם של ההורים, כל אחד מהם על הרקע המשפחתי והתיפקודי השונה, ואת התנהגותם במצב האקוטי בו היו מצויים בעת המבדקים.

8 התמונה העולה היא של "שני בני זוג נוקשים ועקשניים בהתנהגותם... גישתם של שני ההורים לגבי א' היא טוטאלית, תובענית ונוקשה, בבחינת 'זה אומר כולו שלי וזה אומר כולו שלי'."

11 האם מתוארת כמי שגדלה במסגרת משפחתית חמה ומלוכדת. היא בעלת תפקיד בכיכוב ומקצועי בצה"ל. באישיותה הינה אישה חמה, דומיננטית, שתלטנית וחסרת-יכולת לשינוף שוויוני עם גבר בחיי נישואין. היא שואפת בקנאות להיות המחליטה היחידה בחיי הקטין, ונוטה להגיב בתוקפנות כנגד האב, החולק על דרכה בחינוך הקטין.

15 האב גדל באווירת מתח ועוינות, במשפחה מפורקת, אשר חווה חסך הורי מצד אביו וקשר קר ונטול-תמיכה מצד אימו. הוא מתואר כאדם חם, אולם בעל אישיות שאינה מגובשת, תלותית וחרדתית, ותחושת "קרבנות" מתמשכת. בשל כך, קיימת אי-יציבות בתיפקודו, בעיקר בתחום התעסוקתי, רמת חרדה גבוהה מאוד המקצינה בהתייחסותו לקטין, שעמדתו כלפיו היא טוטאלית. הוא חרד באופן לא פרופורציונאלי מהאפשרות כי יאבד. משום כך, מרגיש האב חובה להיות דומיננטי ומשפיע על אישיותו של הקטין, עד כי נושאה "נוטל ממנו את מירב משאביו הנפשיים והאחרים".

22 מצבו של הקטין, מתואר על-ידי הד"ר כהן כמצביע, כבר אז (בהיותו כבן 4 בלבד),

על פגיעיות רבה וחשש לשלמו הנפשי:

	24
"הילד מדבר בעברית עם אימו ובאנגלית עם אביו. הוא למד את	25
הסגנונות השונים של שניהם ומגיב לכל אחד בהתאם.	26
הוא מנהל שתי מערכות-יחסים במקביל, מורכבות מאוד,	27
כאשר בכל מערכת-יחסים מוטלת עליו החובה לשמור נאמנות	28
מלאה להורה שאיתו הוא נמצא. הוא פיתח רגישות רבה	29
והתנהגות מניפולטיבית, מתוחכמת כלפי ההורים שביניהם	30

בתי-המשפט

ע"מ 1086/05

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו

- 1 נטושה מלחמת חורמה. הוא דרוך, נזהר ובורר מילים, וגם
- 2 עוקף מצבים מסוכנים בקשר שלו איתם.
- 3
- 4 אין ספק כי מאבקים בלתי-פוסקים בין ההורים עלולים ליצור
- 5 אצלו חוויה כאוטית ומפחידה, העלולה לסכסך את עולמו
- 6 הפנימי והבלתי-מגובש. (הדגשות שלי - ת.ש.).
- 7
- 8 הד"ר כהן קובעת כי:
- 9
- 10 "הבעיה העיקרית של הילד נובעת מחוסר שיתוף-פעולה
- 11 קיצוני שבין ההורים. שניהם חוטאים בהפחתת ערכו של
- 12 הזולת בעיני הילד וכן חושפים אותו לקונפליקט נאמנויות
- 13 קשה העלול לגרום לו נזק בלתי-הפיך בעתיד."
- 14
- 15 עם ולמרות כל זאת, על-פי הערכת המומחית, כל אחד מן ההורים תורם לקטין באופן חיובי באספקטים שונים, והקטין זקוק לשניהם.
- 17 הד"ר כהן מציינת כי:
- 18
- 19 "תצפית על הילד ואימו מגלה שהילד מתפקד היטב, מתפתח
- 20 ולומד בחברת אימו. היא מעניקה לו סדר, אירגון ותמיכה להם
- 21 הוא זקוק. היא המכתיבה את הגבולות להתנהגותו והילד נענה
- 22 לה וחפץ לרצותה."
- 23
- 24 מסקנתה של הד"ר כהן היא כי אין מקום לקבוע משמורת משותפת להורים, כיוון
- 25 והילד זקוק לבית אחד ולמסגרת אחת ברורה ויציבה. לאור הנסיבות שתוארו, ובשל גילו הצעיר, אין לדעתה סיבה לשנות את המשמורת שהייתה קיימת אז - בידי האם.
- 27 עם זאת, מאחר שלדבריה הקטין זקוק מאוד לאביו בשלב זה של חייו, אב שהינו מסוגל ודואג ומספק לו מודל להזדהות ו"דמות חיובית חמה ואוהבת", המליצה הד"ר כהן להרצות את הסדרי-הראייה עם האב, כך שיכללו, בין היתר, לינה בביתו פעמיים בשבוע וכל סוף שבוע שני, מיום ו' עד יום א' בבוקר (כשבשבוע שלפניו לא ילון בבית האב ביום ד').
- כן וחמץ למנות פסיכולוג מוסכם ונגיש לשני ההורים, שיכריע בחילוקי-הדעות היומיומיים ביניהם, ובידו תהיינה סנקציות להבטחת "יחסים שקטים וזורמים בין שני ההורים, לטובת הילד".

בתי-המשפט

ע"מ 1086/05

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו

1 המלצות הד"ר כהן אומצו על-ידי בית-המשפט, וכך נקבע ביום 15.7.1997.

2

3. 6. 3 רק כ-9 חודשים לאחר מכן, ביום 28.4.1998, ולאחר שהצדדים לא השכילו להסכים גם על כך, מינה בית-המשפט את הפסיכולוגית הגב' הדרה בר "**לסייע לצדדים בפתרון בעיות שוטפות הקשורות לביצוע הסדרי-ראייה**". הגב' בר נדרשה להגיש חוות-דעת לבית-המשפט לעניין הסדרי-הראייה והביקורים בתוך 6 חודשים, כשדו"ח ביניים יוגש בתוך 3 חודשים.

8 חוות-הדעת הפסיכולוגית (דו"ח ביניים) מטעם הגב' בר, הוגשה לבית-המשפט ביום 24.3.1999. הסתבר כי הגב' בר נאלצה להפסיק את הטיפול במקרה, בעקבות התנגדות תוקפנית של האב כלפיה, שלמרות התרעות מצידה, המשיך בכך ואף הקליט את שיחותיו עימה, אף שהתחייב בפניה שלא יעשה כן.

12 הגב' בר, בחוות-דעת ארוכה ומפורטת, תיארה את חייהם של בני-הזוג כ"**שדה קרב**". היא הדגישה את הפערים הקיימים ביניהם בכל מימד אפשרי, כגון: פער בגיל ובניסיון החיים, פער תרבותי, פער עדתי בין מזרח למערב, פער באורח החיים (דתי וחילוני) ופערים בצדדים בתפיסת מושג המשפחה. מאידך ציינה את רצון שניהם להשליט ואף לכפות את כוחם ורצונם על האחר, כשלמעשה אינם מסוגלים להגיע לכל הסכמה ביניהם על דבר משותף.

18

19

20 בעוד ששניהם גילו רמה נמוכה של שליטה עצמית ואימפולסיביות, הרי העוצמות שונות בתכלית. בעוד שהאם הגיבה בבכי המבטא חוסר-אונים ותיסכול, בצעקות ואף בקללות, הרי תגובותיו של האב תוארו "**כאילו הוא מכיל בתוכו חבית של חומר נפץ הנכונה להתפוצץ בכל רגע**".

24 הגב' בר מתארת כיצד נוכחה בעצמה באלימות מילולית מצד האב וקללות "**בעוצמות מבהילות ביותר**", ובהרמת קול בלתי-נסבלת. לדבריה, האב חש עצמו קורבן עבר-אנטיבות חייו, המצב מחמיר ביותר כשאינו מקבל את מבוקשו ומרגיש שנגרם לו

עוול

28

29 "נהיה אובססיבי, כפייתי ותוקפני, חשדן, פרנואידי ממש,

30 חווה את העולם כמי שרוצה להזיק לו, עומד תמיד על המשמר,

31 מנהל מלחמות תמידיות עם כל העולם ומקליט כל הזמן בסתר.

בתי-המשפט

ע"מ 1086/05

בבית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו

- 1 הוא השלכתי, מאשים, אף פעם לא רואה ולא בודק את עצמו
- 2 ומחפש כל מיני סיבות מדוע הדברים פועלים נגדו... מרשה
- 3 לעצמו להיות עויין ותוקפן כלפי מי שנתפס על-ידו כאויב...
- 4 התנהגותו הנוקשה, החשדנית והעויינת, יוצרת עולם חסר
- 5 סבלנות וקצר-רוח ועויין סביבו... האנשים נחלקים לטובים
- 6 ורעים לאלה שבעדו ולאלה שנגדו... במקרים רבים אינו רואה
- 7 עצמו כמי שגבולות החוק והסדר המחייבים אחרים מחייבים
- 8 גם אותו... החיים מציפים אותו והוא אינו מצליח להתארגן
- 9 איתם."
- 10
- 11 האם, לעומתו, מתוארת כמי שחיה חיים נורמטיביים, עובדת תמיד ומפרנסת את
- עצמה באופן יציב, והגיעה לעמדה בכירה במקצועה, וזוכה לתמיכת משפחתה, בשעת
- מצוקה.
- 14
- 15 על רקע כל זה, עומד הקטין, המהווה את "הרכוש המשותף", העומד בבסיס
- הספסוך.
- 17
- 18
- 19
- 20 את מצבו של הקטין תיארה הגב' בר, כילד:
- 21
- 22 "שרוי בקונפליקט נורא בין הבתים, חי חיים חצויים ביניהם.
- 23 בבית אחד הוא מדבר אנגלית ומחלל שבת ובבית האחר, בשבת
- 24 השנייה, הוא מדבר עברית ומנהל אורח-חיים דתי. אין צורך
- 25 להיות פסיכולוג דגול כדי להבין באיזה בלבול ומתח הילד הזה
- 26 שרוי."
- 27
- 28 במצב הנוכחי,-
- 29
- 30 "10 לינות מתוך 28 יום (4 שבועות) הילד לן אצל אביו, מה
- 31 שיוצר לו אורח-חיים של חוסר רצף בקשר הן עם אביו והן עם
- 32 אימו, ושבועות בהם הוא לן בכל לילה בבית אחר."
- 33

בתי-המשפט

ע"מ 1086/05

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו

1 לנוכח הסכסוך האינטנסיבי, כך הוסיפה הגב' בר, סובל הקטין מסימפטומים רגרסיביים, כגון הרטבת לילה ועשיית צרכיו במכנסיו.

3

4 ניסיון הגישור שעליו החליט בית-המשפט ואשר הסיכוי לו, כפי שהסבירה הגב' בר, היה 5 מראש קלוש, לא עלה יפה. בעוד שהאם התגלתה כמי ש"רוצה ומוכנה להגיע לפתרונות ולסיים את הסכסוך", האב התגלה כמי שאינו מעוניין בכך, "מטרפד פתרונות, רוצה להנציח את הסכסוך כדי להנציח את תפיסת העולם הפרנואידיאלית שלו". הוא נלחם על פשמורתו על הקטין באופן סימביוטי, וללא אבחנה בינו לבין הקטין. הוא משתף את הקטין במלחמתו כנגד האם בצורה מודעת ולא מודעת, כשלבדבריו: "רוצה בדיוק חצי ילד, חציטמן, חצי הכל", בעוד שמצד האם לא קיים ניסיון למנוע את הקשר עם האב.

11 כל אלה תרמו לפיצוץ ניסיון הטיפול המשותף.

12 הגב' בר קובעת כי קיים קשר חם וטוב של הקטין עם שני ההורים, אשר למרות שמשותפים לכאורה לא לפגוע בו - פוגעים בו פגיעה של ממש.

14 לדבריה, אין יסוד ושחר לטענת האב כי האם מתעללת בקטין נפשית, ולא כל סימן לפחד מצד הקטין מאימו. הגב' בר קובעת כי: "זוהי עלילה והסתה של א' (האב) המסוכנת לנפש הילד באשר היא מועברת לילד באמצעים גלויים וסמויים".

17 מתוך ניתוח המצב, מצטרפת הגב' בר לחשש שהעלטה האם בדבר אפשרות חטיפתו של הקטין על-ידי האב.

19 בהמלצותיה, מתייחסת הגב' בר למכלול הבעייתיות, ובין היתר הצטרפה להמלצה כי המשמורת על הקטין תישאר בידי האם, וציינה כי "אין תנאים מתאימים להתקיימותה של משמורת משותפת אשר האב רוצה בה"; למרות שברור כי הקטין זקוק לטיפול נפשי - אין שעם בכך, כל עוד הסכסוך קיים; וכן המליצה על ניסיון טיפולי נוסף לגישור בין הצדדים על-ידי שני מטפלים אישיים נפרדים שישתפו ביניהם פעולה.

24 באשר להסדרי-הראייה המליצה היא כי אם לא תהיה מסגרת טיפולית מלווה ואפקטיבית, שאז ניתן להמשיך במצב הקיים - ראוי לצמצם את הסדרי-הראייה למסגרת מקומית ורגילה של פעמיים בשבוע ללא לינה וסוף שבוע שני עד מוצאי-שבת.

27 הסדר כזה, כך לדבריה, נותן לילד תחושת השתייכות ויציבות טובה יותר, ורצף בקשר עם ההורה המשמורן, שלדבריה, "במקרה הנוכחי היא ללא ספק אימו של הילד".

29

7. 30 ואכן מונו שני מטפלים להורים, אשר במהלך מספר חודשים עשו מאמצים לרפד את צמדות ההורים, להביא לשחרור האם מעגינותה ולהגיע, כפי שהוטל עליהם על-ידי

בתי-המשפט

ע"מ 1086/05

בבית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו

בית-המשפט, להסכמות בדבר הסדרי-ראייה קבועים, שיצמצמו את הנזק הנגרם לקטין. למרבה הצער, גם ניסיון זה לא צלח.

3

4 מהדו"ח שהוגש לבית-המשפט ביום 11.9.2000 על-ידי המטפלת אלישבע זהר-רייך, נראה כי בעוד שהאם עשתה מאמצים ונתנה חיזוקים חיוביים לאב, כולל ויתורים משמעותיים, הרי לא חל כל ריכוך אצל האב, אלא להיפך - הוא סירב לתת גט לאם, ואף התקשח בעמדתו באשר לקטין, ללא נכונות להתחשב במחיר שמשלם על כך הקטין עצמו.

8 כן פורטו בדו"ח אירועים חמורים רבים אשר הצביעו על התנהגות חסרת-התחשבות בצורכי הקטין ומצבו מצד האב, וחוסר-יכולתו של האב להפריד בין צרכם שלו וצורכי הקטין. יצויין, כי למרות דרישת האב, החליטה הגב' זהר-רייך כי אין כל מקום להעביר את הקטין איבחון נוסף בפעם רביעית, באותה עת.

12 לאור כל זאת, הומלץ בדו"ח כי תינתן לאם משמורת קבועה על הקטין, וכי הסדרי-ראייה יישארו בעינם, תוך צמצום הלינה בבית האב ליום ד', פעם בשבועיים, ופעם בשבועיים במוצאי-שבת. זאת כדי למנוע מהקטין טלטולים וליצור שקט ורגיעה בחייו כן הומלץ כי הקטין ישולב בטיפול נפשי עקבי וקבוע באחד ממכוני הטיפול הציבוריים, כשפקידת-הסעד לסדרי דין תקבל סמכויות פיקוח ומעקב.

17

8. 18 במהלך ארבע וחצי השנים שלאחר מכן, נמשכו ההליכים בפני בית-המשפט קמא, נשמעו ראיות, הוגשו על-ידי המערער בקשות ערעור לבית-המשפט המחוזי (האחת נדחתה והשנייה נמשכה על-ידי המערער), והוגשו תסקירים חוזרים ונשנים, אשר הצביעו שוב ושוב על חסדרדות במצבו של הקטין והעדר כל אפשרות לגשר על הפערים שבין ההורים. על-פי החלטת בית-המשפט, ניתנו לפקידת-הסעד לסדרי דין סמכויות על-פי סעיפים 19 + 68 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, התשכ"ב-1962 (להלן: "חוק הכשרות"), לצורך עריכת שינויים בהסדרי-ראייה על-פי מצבו הנפשי של הקטין וקביעת מפגשים בחופשות וכד' 25 אולם פקידות-הסעד התקשו במלאכתן זו, בשל חוסר שיתוף-פעולה צד האב, ויכושם קשים, תוקפנות מילולית, התנהגות בוטה והטחת עלבונות אישיים מצידו; ומאזנך-גיסא, האם, שהפכה מותשת וחסרת-אונים לנוכח המאבק המתמשך, שיתפה פעולה עם המלצות פקידת-הסעד, תוך עשיית ויתורים לאב לטובת הקטין.

29

בתי-המשפט

ע"מ 1086/05

בבית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו

9. 1 לנוכח התדרדרות נוספת במצבו של הקטין וירידה בתיפקודו גם במסגרת החינוכית, ובעקבות החלטת בית-המשפט, יצרה האם קשר עם מסגרות טיפול, במטרה לשלב את הקטין במסגרת קבועה ויציבה. ההנחה הייתה, וכך נקבע בתסקירים, כי הקטין יזדקק לטיפול נפשי ארוך-טווח, שיסייע לו להשתחרר מהסכסוך שבין ההורים, יעניק לו תמיכה רגשית ויאפשר לו להפנות את כוחות הנפש לכיוונים התואמים לגילו והתפתחותו.

6 רק בחודש פברואר 2004 שולב הקטין בטיפול במרפאה לבריאות הנפש לנוער ב"תל-השומר", אשר הופסק בעקבות איומי האב בסמוך למתן פסק-הדין נשוא ערעור זה.

8

9 במקביל, התלונן האב במשטרה כי האם מכה את הקטין. תלונה זו נחקרה ולא העלתה דבר. כך גם קבעה פקידת-הסעד בעקבות בדיקתה שלה. נראה היה כי הקטין מגלה הזדהות עם אביו ומנסה לרצות אותו גם במחיר האשמות כנגד האם. מהתסקירים (למשל בתסקיר מיום 26.10.2003), עולה חשש כבד לשלומו הנפשי של הקטין, אשר הפך להיות מעורב יותר ויותר בסכסוך, תוך שהוא מופעל על-ידי האב, המשתמש בו ככלי במאבק כדי לפגוע באימו, ואפילו בצוות החינוכי בבית-הספר. לדעת גורמי הטיפול, הסיבה לכך היא חוסר-הודאות וקבלת החלטה קבועה באשר למשמורתו והסדרי-הראייה. לדעת פקידת-הסעד, גם אם ייעשו ניסיונות נוספים לרצות את האב רעבונו לא יישבע, ורק ייגרם נזק נוסף לקטין.

18 עם זאת, ולמרות שהקטין עצמו מטיל אשמות באימו ומדבר בה סרה, חזרה פקידת-הסעד וקבעה, מתסקיר לתסקיר, כי בפועל האם היא הנתפסת בעיניו של הקטין כדמום יציבה ומגוננת, וכי הקשר שנצפה ביניהם הוא נעים, זורם ונינוח, ובשעת מצוקה הוא מפונה אליה לעזרה.

22 המסקנה החוזרת שוב ושוב היא, כי האם מסוגלת יותר מן האב לטפל בקטין, היא קשורה לצרכיו ומסוגלת להפריד בין כעסיה האישיים כלפי האב לבין צורכי הקטין. היא מערצת ומשתפת פעולה עם גורמי הטיפול השונים, לטובת שלומו של הקטין.

25 בכל הנוגע למשמורת על הקטין, ההמלצה העוברת כחוט השני לאורך השנים בתסקירים, והמקבלת חיזוק וביסוס עם עבור הזמן והתמשכות המאבק והחמרת מצבו של הקטין, היא כי המשמורת הקבועה של הקטין תינתן לאימו, תוך קביעת הסדרי-ראייה אשףביאו לרגיעה ולקביעות במצבו של הקטין.

בתי-המשפט

ע"מ 1086/05

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו

10. 1 ביום 5.9.2004 נפגשה כב' השופטת סיון עם הקטין ביחידת הסיוע שבבית-המשפט לענייני משפחה. את התרשמותה מהמצוקה הקשה שבה הקטין נתון היה, ומסקנותיה בדבר השפעתו השלילית של עירובו על-ידי האב בסכסוך - הביעה כב' השופטת סיון בפסק-הדין נשוא הערעור (**סעיפים 8 ו-9**). כך גם הוזכרה העובדה, כי למרות דברים קשים שאמר הקטין כלפי אימו, דברים שלדעת בית-המשפט "**מגרונו יוצאות מילות אביו**", נראה הקטין יוצא מהפגישה יד ביד עם אימו, עובדה העולה בקנה אחד עם הדיווחים החיוביים בתסקירים הרבים, על הקשר המעשי ביניהם.

8

11. 9 בטרם ניתן פסק-הדין הסופי, החליט בית-המשפט קמא ביום 12.9.2004 להפנות את ההורים לד"ר ד. גוטליב, לצורך עריכת מבחני מסוגלות הורית. בהחלטה נוספת אישר בית-המשפט לבקשת המומחה, גם את בדיקת הקטין, לפי שיקול-דעתו.

12 ביום 9.1.2005 הוגשה לבית-המשפט חוות-דעתו של הד"ר גוטליב.

13 לאחר שמיעת טיעוני הצדדים בהתייחס לחוות-דעת זו, ניתן פסק-הדין נשוא

הערעור.

15

16

17

18 חוות-הדעת שהוגשה אינה מחדשת דבר - למעט מסקנותיה הסופיות והמפתיעות.

ד"ר גוטליב עצמו קבע כך:

20

"עיון בחומר הרקע מלמד כי אין חדש תחת השמש וכי דברים

21

אשר נאמרו ונטענו במהלך בדיקתי זו, נאמרו ונטענו גם בשנים

22

עברו, אלא שלדברים הישנים הצטרפו דברים חדשים -

23

חדשים מבחינת תוכנם אבל לא מבחינת רוחם. אכן מחומר

24

הרקע עולה כי חרף המאמצים של כל הגורמים - פקידי סעד,

25

מומחים, בתי-משפט - ההורים לא הצליחו להגיע לכלל

26

שיתוף-פעולה בכל מה שקשור לילד וממשיכים כמקדמת דנא

27

להתווכח על כל דבר קטן בחיים של הילד (הדגשות שלי -

28

ת.ש.)."

29

30

בתי-המשפט

ע"מ 1086/05

בבית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו

1 עוד הדגיש ד"ר גוטליב את חוסר-יכולתם של ההורים "להידבר ולהגיע להבנות, ולו בדברים הפשוטים ביותר", ואת "חוסר יכולתם להירתם בצוותא למציאת פתרונות עבועים" - כחלק מהסממנים המצביעים על חומרתו החריגה של המקרה ומצבו המדאיג של הקטין. כן ציין ד"ר גוטליב את חוסר ההידברות בין ההורים, את העברת המסרים בין ההורים דרך הקטין ואת הטענות ההדדיות ביניהם, כמצבים המחמירים עוד יותר את מצבו של הקטין.

7 מסקנתו היא כי "אף אחד מהם לא יהיה מוכן כרגע להניח את נשקו, גם אם הדבר יוכל להיות לטובתו של הילד".

9 עם זאת, מחוות-הדעת מסתבר כי האם הסכימה ליציאת האב מהארץ לבקר את אביה החולה, למרות חוב מזונות של למעלה ממאה אלף ש"ח, גם ללא ערבויות לחזרתו.

11 מאידך, ציין ד"ר גוטליב, את התנגדותו הנחרצת של האב להמשך הטיפול הנפשי בקטין, שלאחר מאמצים רבים החל במסגרת בית-החולים "תל השומר", טיפול החיוני בעברו לכל הדעות, וזאת משום שלטענתו, הטיפול שם "איננו מקצועי דיו", היחס אליו איננו מקצועי, אינו הולם ואף פוגע.

15 תיאור מצבו של הקטין, שאף הוא נבדק על-ידי ד"ר גוטליב - אינו מותיר מקום לספק: המדובר בקטין הנמצא במצוקה קשה ובסיכון ממשי להתפתחותו.

17

18 הוא מתואר כמי שקרוע בין הוריו, הפך לכלי משחק בידי ההורים, מעורב יתר על המידה במאבקם, ילד מניפולטיבי ביותר, המזוהה כיום עם אביו, וברמה המילולית, לפחות, תופס את אימו כדמות מפחידה. עם זאת, כך מציין ד"ר גוטליב, כאשר הקטין נמצא במחיצת האם, שלא בנוכחות האב, "לא ניתן להבחין במתח, לחץ, רתיעה או כל דבר שלילי אחר".

23 עוד קבע ד"ר גוטליב כי לא היה בבדיקתו כדי להצביע על התנהגות שיטתית של האם שיש בה בכדי לפגוע בקטין או כי היא פוגעת בקשר בינו לבין האב. כן התרשם, כי אף גם האם חושפת את הקטין למאבק, הרי היא מגדלת את הקטין בצורה טובה ודואגת לו כראוי.

27 ד"ר גוטליב הרחיק-לכת, ולאור חומרת המצב, הציע לשקול פתרונות יוצאי-דופן למקרה זה, כמו למשל קביעת משמורת להורה אחד, והסדר ראייה רק בפיקוח להורה השני או אפילו הוצאת הקטין ממשמורת שני הוריו כדי לנטרלו "מהאווירה הארסית בתוסף הוא חי כיום". עם זאת, חזר בו והציע בשלב זה, לנסות פתרונות קיצוניים פחות.

בתי-המשפט

ע"מ 1086/05

בבית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו

1 הד"ר גוטליב המליץ, למרות כל האמור לעיל, כי תיקבע משמורת משותפת לשני ההורים, "לאחר יישוב כל המחלוקות בתיק"; ישונו הסדרי-הראייה כך שייווצר רצף של מספר ימים שבו ישהה הקטין עם אביו, ורצף לימי שהותו עם אימו - כפי שפירט בחוות-הדעת; לאפשר לשני ההורים גם יחד לקבוע בשאלות חינוכו של הקטין; להורות על המשך הטיפול הנפשי ללא דיחוי; ובהעדר הסכמה, לתת סמכות בלעדית בעניין זה לאחד מהם, ובמקרה כזה את נושא החינוך לשני. כן המליץ על מינוי ליווי טיפולי לקטין ולהורים לפתרון בעיות מעשיות.

8 כמו-כן הציע ד"ר גוטליב לבצע בדיקה חוזרת לאחר חודשיים, ובמקרה ולא תחול רגיעה במצב, לשקול פתרון מרחיק-לכת יותר.

10

11.12 פסק-הדין הסופי המסיים כ-10 שנות דיונים, ניתן, כאמור, על-ידי בית-המשפט קמא ביום 25.1.2005. בית-המשפט הצביע על השתלשלות האירועים, על הבעייתיות הקשורה באישיותם ותיפקודם של שני ההורים, תוך שהוא מצביע על ההבדלים ביניהם והתאזרחות כל אחד מהם לקטין ולצרכיו.

15

16

17 בית-המשפט אף סקר את עיקרי חוות-הדעת שניתנו לאורך השנים, את ניסיונות הגישור שנעשו, את התרשמותו שלו מהפגישה עם הקטין, את מצבו הקשה והמחמיר מעת לעת של הקטין; כן הזכיר את מסקנות התסקירים הרבים שהוגשו, כולל התסקיר האחרון שהוגש תוך כדי כתיבת פסק-הדין, שבו דווח על הפסקת הטיפול הנפשי בקטין בשל איומי האם בלפי גורמי הטיפול בבית-החולים, וההשלכות הנובעות מכך על נפשו של הקטין.

22 עם סיום, התייחס בית-המשפט קמא לחוות-דעת הד"ר גוטליב והמלצותיו, תוך שהוא דוחה את ההמלצות ופוסק, כי המשמורת על הקטין תהיה לאימו, עד הגיעו לגיל בגרות, ומותיר את הסדרי-הראייה כפי שהיו (פעמיים בשבוע אחר-הצהריים, כל סוף שבוע שני פעם יום א' כולל לינה, ולינה ביום ד' בשבוע שבו לא ישהה אצל האב בשבת). כן נתן בית-המשפט קמא בידי האם את הסמכות הבלעדית לקביעת מסגרת ומקום הטיפול הנפשי בקטין, לאחר היוועצות עם פקידת-הסעד - עד הגיעו לבגרות, וכן נתן בידי פקידת-הסעד לסדרי דין סמכויות על-פי סעיפים 19 + 68 לחוק הכשרות, כולל ביצוע שינויים בהסדרי-הראייה.

בתי-המשפט

ע"מ 1086/05

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו

1 יצויין, כי מתסקיר שהוגש לבית-המשפט ב-6.3.2005, מתברר כי האב אינו ממלא אחת פסק-הדין, ממשיך להסית את הקטין כנגד אימו ומונע המשך הטיפול הנפשי ב"תל-השומר".

4

טיעוני המערער

13. 6 טענות המערער כפי שפורטו בכתב-הערעור ובטיעונים בעל-פה הן ביסודן כדלקמן:

7

באשר למשמורת המשורת:

9 א. טעה בית-המשפט קמא משהחליט ליתן את פסק-הדין מבלי לקבל את כל הבדיקות והאיבחונים להורים ולקטין כפי שדרש מלכתחילה, דהיינו מבחני מסוגלות הורית עדכנית, ובנתנו פסק-דין הסוטה ממסקנות הד"ר גוטליב, שלטענת המערער מהוות רק מסקנות ביניים, מבלי לחכות לסיום האיבחון.

13

14

15 ב. טעה בית-המשפט קמא שלא ייחס חשיבות מספקת לטינתה ואיבתה של האם למערער, לחוסר-מסוגלותה לשתף את המערער בגידול בנו ולראות את תרומתו לגידולו, ולא שם דגש על הבעייתיות שבאישיותה של האם, המונעת ממנה להגיע להידברות עם המערער.

19

20 לעומת זאת, המערער הסכים להמלצות הד"ר גוטליב ולשיתוף-פעולה באשר ליישומן בעזרת גורם טיפולי שלישי.

22

באשר להסדרי-הראייה והטיפול הנפשי בקטין

24 א. טעה בית-המשפט קמא, כך לטענת המערער, כשצימצם את הסדרי הלינה שהיו קיימים כ-7 שנים, וזאת בניגוד לחוות-דעת הד"ר כהן (משנת 1997) וחוות-דעת הד"ר גוטליב.

27

28 ב. טעה בית-המשפט כי העניק לפקידת-הסעד לסדרי דין חנה גרינפלד סמכויות לשינוי הסדרי-הראייה, ולא לגורם "ניטראלי מקצועי שאינו מזוהה עם

בתי-המשפט

ע"מ 1086/05

בבית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו

- 1 **אחד הצדדים**. לטענת המערער, חילוקי-העדות והנתק שחל בין המערער
- 2 ופקידת-הסעד גרינפלד לאורך 3 שנים, ללא ייחוס חשיבות במי האָשם בנתק זה,
- 3 אינם לטובת הקטין. מה עוד שפקידת-הסעד הודיעה לבית-המשפט עוד ביוני 2002
- 4 על קיום חילוקי-דעות אלה, וביקשה להסיר סמכויותיה.
- 5
- 6 **ג**. טעה בית-המשפט קמא שהעניק לאם סמכויות בלעדיות להחליט על
- 7 הטיפול הנפשי לקטין. לטענת המערער, בית-המשפט קמא התעלם מחוסר
- 8 שיתוף-פעולה של האם והתנגדותה לבקשות המערער, שבגללן, כך לטענתו, לא
- 9 קיבל הקטין טיפול נפשי כ-7 שנים. כן הזכיר המערער, מבלי לומר כמובן מה
- 10 הסיבה לכך, כי גם בעת כתיבת הערעור לא מקבל הקטין כל טיפול.
- 11

בקשות המערער הן:

- 12
- 13 **א**. להורות לד"ר גוטליב לערוך מבחני מסוגלות הורית, לבדוק את הקטין
- 14 ולזמנו לחקירה.
- 15 **ב**. להשאיר הסדרי-הראייה כפי שהיו, ולחילופין, לשנותם, כך שתהיה
- 16 צמידות בימי הביקורים על-פי חוות-דעת ד"ר גוטליב - עד לקבלת חוות-דעת
- 17 נוספת.
- 18
- 19 **ג**. להעביר הסמכויות שניתנו, מפקידת-הסעד לד"ר גוטליב, ומינויו כגורם
- 20 טיפולי מלווה.
- 21
- 22 **ד**. להורות על טיפול נפשי מידי לקטין ב"מכון שינוי" (בו עובד הד"ר גוטליב).
- 23
- 24 **ה**. לפסוק למערער הוצאות משפט ושכר טרחת עו"ד.
- 25

טיעוני המשיבה

- 26
27. **14**. המשיבה עותרת לבית-המשפט לדחות את הערעור ולהשאיר את פסק-דינו של
- 28 בית-המשפט קמא על כנו. לטענתה, פסק-הדין ניתן לאחר 10 שנות התדיינות, ובהתחשב
- 29 בתסקירי סעד רבים, חוות-דעת מקצועיות ודיונים רבים. הערעור, לטענת המשיבה, הינו
- 30 ניסיון נוסף להילחם בה על גבו של הקטין, המשלם על כך מחיר כבד.

בתי-המשפט

ע"מ 1086/05

בבית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו

1 המשיבה מזכירה, כי עוד בשנת 1997 המליצה הד"ר כהן, אשר מונתה על-ידי בית-המשפט, לתת את המשמורת בידיה, ומאז קיימת תמימות-דעים בין כל גורמי הטיפול ובכללם התסקירים שהוגשו לאורך כל השנים, כי האם היא המתאימה להיות המשמורנית לקטין, וכי אין כל אפשרות לקיים משמורת משותפת בנסיבות הקיימות, ולאור אישיותו של המערער.

6 הצו להגשת סיכומים ניתן, כך מציינת המשיבה, לאחר 4 שנות התדיינות בבית-המשפט קמא בפני המותב שנתן את פסק-הדין והגשת חוות-הדעת ותסקירים לרוב, שכולם תומכים בהשאת המשמורת בידי המשיבה וקביעת הסדרי-ראייה ברורים. גם ערעור להגשת חוות-הדעת נוספת ואיבחון הקטין - נדחה.

10 עוד טוענת המשיבה כי בחוות-הדעת של ד"ר גוטליב, אין דבר המצביע על כך כי המשעב פוגעת בקטין, אלא להיפך. מתוכה עולה כי לא נמצא כל בסיס לכך. המסקנה גם לאו-באמור בחוות-הדעת גופה, היא כי אין כל אפשרות לקיים משמורת משותפת בנסיבות שתוארו.

14 לטענת המשיבה, טובתו של הקטין מחייבת, על-פי כל חוות-הדעת המקצועיות, להשאיר את המשמורת בידיה וגם את הסמכות להחליט על הטיפול הנפשי לו זקוק הקטין. בכך תובטח השמירה על טובתו של הקטין, יופסקו ההסתות מצד המערער, תובטח המשניות הטיפול הנפשי שהאב מטרפד, יושם סוף פסוק לגרירת הקטין לאיבחונים ובדיקות נוספות ותיפסק הפגיעה המתמשכת בו.

19 כן צדק בית-המשפט קמא, כך המשיבה, כי צימצם את הסדרי-הראייה כך שתאפשר יציבות רבה יותר בחיי הקטין, וכי העניק סמכויות הליווי וההתערבות בידי פקידת-הסעד לסדרי דין, אשר מכירה את הקטין ואת הצדדים היכרות ארוכה ומעמיקה, וסייעה רבות לקטין בנאמנות וללא דופי.

23

דיון ומסקנות 24

15. 25 העובדה הבולטת ביותר במקרה העומד בפנינו להכרעה, היא התמשכותם של ההליכים במשך שנים כה רבות. עובדה זו, וההשלכות הנובעות ממנה, מעמידים את המקרה כחריג בחומרתו.

28

בתי-המשפט

ע"מ 1086/05

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו

1.16 לאחר בחינת השתלשלות ההליכים לאורך כעשור שנים, לאחר עיון מעמיק בכל חוות-הדעת המקצועיות ובתסקירים הרבים מספור שהוגשו במהלך הזמן, ולאור טיעוני הצדדים בכתב ובעל-פה, יכולה אני לקבוע, כי אין עוד מדובר בסכסוך גירושין גרידא, שעניינו זכויותיהם המתנגשות של ההורים והצורך במציאת האיזון הראוי ביניהם. עניין לנו פתה בהתנגשות זכויות ואינטרסים מנוגדים, הגורמת לפגיעה שאינה מידתית באדם אחד

7 מן העבר האחד, וכמקשה אחת, עומדים המערער והמשיבה, הנלחמים זה בזו מלחמת חורמה למימוש זכויות ואינטרסים ברי-הגנה, וביניהם - משמורתו של הקטין.

9 מן העבר האחר - ניצב לו, במשך שנים, הקטין, בנס היחיד, אשר זכויותיו, הן כאדם והן מכוח היותו קטין, והאינטרסים הנפרדים שלו מאלו של הוריו, לא קיבלו את המשקל הראוי להם, שלא לומר - הוזנחו.

12

13.17 על ההכרה בכך "...שהילד הפך מ"חפץ" ברשות הוריו ליצור אוטונומי הזכאי להגנת ערכי היסוד החוקתיים, הן מפני המדינה והן מפני הוריו" (ע"א 2266/93 פלונים נ' אלמוני, פ"ד מט(1), 221, 252-253) - אין כיום חולק.

16 כך גם אין עוד חולק כי עקרון טובת הילד במובנו הרחב, הכולל את זכויותיו ואת מכלול הצרכים והאינטרסים שלו הינו עיקרון על ראשון במעלה (ראו: ע"א 2266/93 הנ"ל 18 דנ"א 7015/94 היועץ המשפטי לממשלה נ' פלונית, פ"ד נ(1), 48; דו"ח הוועדה לבחנות עקרונות יסוד בתחום הילד והמשפט ויישומם בחקיקה, חלק כללי, עמ' 127). וכן ראוי סעיף 3 לאמנה הבינלאומית לזכויות הילד, משנת 1989, שנכנסה לתוקף בישראל ביום 2.11.1991.

22

23 כב' השופט חשין, ב-דנ"א 7015/94 הנ"ל, קבע כדלהלן (בעמ' 119):

24

25 "...שיקול טובתו של הילד הוא שיקול-העל, השיקול המכריע.

26

26 אכן, בצידו של שיקול זה יעמדו שיקולים נוספים - מעמדם של

27

27 ההורים הטבעיים והאינטרסים של המבקשים לאמץ את הילד

28

28 - אך כל שיקולים אלה שיקולים מישניים יהיו, וכולם ישתחו

29

29 לשיקול טובת-הילד..."

30

31 עוד קבע בית-המשפט, במקרה אחר:

32

בתי-המשפט

ע"מ 1086/05

בבית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו

- 1 "בסכסוך הנסוב על מעמדו של קטין, טובתו של הקטין היא
- 2 עמוד האש ועמוד הענן שיוליכנו הדרך. טובתו של הקטין הוא
- 3 שיקול-על, והוא שיכריע."
- 4 (בג"צ 5227/97 מיכל דוד ואח' נ' בית-הדין הרבני הגדול בירושלים ואח', תק-על
(446, 443, 3)98.)
- 6
7. 18 גם באשר למהות תוכנה הבסיסי של טובת הילד, נפסקה הלכה בזו הלשון:
- 8
- 9 "...דומה כי נוכל להתאחד כולנו סביב נוסחה כללית ולפיה
- 10 הליבה של טובת הילד, הלזו של טובת הילד, היא זכותו של
- 11 הילד כי תישמר בריאותו הגופנית והנפשית, כי יסופקו כראוי
- 12 צרכיו הנפשיים, הגופניים והחומריים.
- 13 זו זכות-יסוד הקנויה לכל בוגר - כי לא ייפגע לא בגופו ולא
- 14 בנפשו - וזו זכותו של הילד שאינו אלא איש קטן. וכפי שנאמר
- 15 במ"א 6106/92 פלונית נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2)
- 16 : 836, 833
- 17
- 18 "...קטן הוא אדם, הוא בן אדם, הוא איש - גם
- 19 אם איש קטן בממדיו. ואיש, גם אם איש קטן,
- 20 זכאי בכל זכויותיו של איש גדול."
- 21
- 22 ודוק: בזכותו של הילד אנו מדברים - בזכותו העצמאית - ולא
- 23 בזכותם של הוריו או בזכותו של מאן דהוא המבקש לעשות
- 24 לטובתו. פירוש הדברים הוא, שזכותו של הילד עשויה לדחוק
- 25 במקרים מסויימים את זכויותיהם של הוריו (ראו עוד: פרשת
- 26 פלונית, דנ"א 7015/94, 100-99; ע"א 2266/93 פלוני,
- 27 "(259-254)..."
- 28 (בג"צ 5227/97 הנ"ל, בעמ' 446.)
- 29
30. 18 דומני, כי מצבו הנפשי הקשה של הקטין כיום, כמתואר בדו"חות שהוגשו
- ובתסקירים הרבים שהומצאו, מצב שנוצר ללא ספק כתוצאה מהמאבק המתמשך בין
- הורש, מוכיח כי במשך זמן רב מדי ניתנה עדיפות לזכויותיהם של המערער והמשיבה

בתי-המשפט

ע"מ 1086/05

בבית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו

ולנישיונות החוזרים והנשנים לגשר ולפשר ביניהם, על-חשבון פגיעה ידועה וצפויה בשלומו הנפשי והתפתחותו התקינה של הקטין.

3 למרבה הצער, לא המערער ולא המשיבה, אשר רוממות טובתו ושלומו הייתה בפי שניהם, לא השכילו להגיע לעמק השווה ולצמצם את הנזק שנגרם לקטין. עם זאת, שוכנעתי כי לפחות בשנים האחרונות הייתה המשיבה קשובה יותר לצרכיו המיוחדים, גם במחיר ויתורים על אינטרסים ועמדות בהם החזיקה.

7
8 עתה הגיע הזמן, מאוחר מדי לטעמי, לשים קץ למצב זה ולהעדיף את אינטרס הקטין ושלומו על-פני כל שיקול אחר.

10

11

קביעת המשמורת 12

13. 20 למרות שמלכתחילה עתר המערער לקביעתו כמשמורן לקטין, ובמהלך הזמן הספיק למשמורת משותפת עם המשיבה, הרי בהודעת הערער, וגם בטיעונים בעל-פה, לא ביקש המערער ליתן עתה פסק-דין ברוח זו, אלא לדחות שוב את ההכרעה עד להגשת "בדסקות מסוגלות הורית" נוספת. עתירה זו יש לדחות.

17 החומר המקצועי הרב שהוגש עד עתה, וניסיונות הגישור והפישור שנעשו כל השנים, על-אף חשיבתו של גורם הזמן בחייו של הקטין, די היה בהם כדי להגיע למסקנות ולהפועה.

20 לפיכך, לא רק שאין להתערב בהחלטת בית-המשפט קמא לסיים את הדיון ולהישמע מאיבחונים ובדיקות נוספות, אלא ראוי לקבוע כי כך צריך היה לפעול, ללא דיחוי נוסף.

23 זאת ועוד. התרשמתי, לאור ניסיון העבר, כי יש אמת בקביעת פקידת-הסעד בתסקיר מיום 26.10.2003 (בעמ' 3), שכל ויתור או ניסיון נוסף ללכת לקראת המערער - לא ישבט את רעבונו ולא יביא לרגיעה. ומאידך, דחייה נוספת של ההחלטה הסופית תמשיך, וקראת לודאי תחמיר, את הפגיעה בקטין.

27

28. 28 אין ממש בטענת המערער כאילו חוות-דעתו של ד"ר גוטליב מהווה רק "מסקנות ביניים". לא כך הגדיר אותה ד"ר גוטליב ולא כך התייחס אליה.

בתי-המשפט

ע"מ 1086/05

בבית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו

1 חוות-הדעת הוגשה בתום התקופה שהוקצבה על-ידי בית-המשפט, תוך כדי כתיבת פסק-הדין. במהלך הדיון הנוסף בבית-המשפט בתגובה לחוות-הדעת, טענה באת-כוח המערער כי "הגיע זמנו של תיק זה להסתיים" (דיון מיום 11.1.2005, עמ' 11 לפרוטוקול), ובראש מדברי שני הצדדים, כי המדובר בהמלצות לפסק-דין סופי. כך גם עולה מהחלטת בית-המשפט מאותו יום, שבה נקבע המועד למתן פסק-הדין הסופי (עמ' 14 לפרוטוקול), שאכן ניתן בו ביום.

7 המלצתו של ד"ר גוטליב לבצע "בדיקה חוזרת בעוד חודשיים", שבמהלכה יתבצעו ניסיונות נוספים לגישור בין הצדדים - מיותרת לחלוטין, גם לאור האמור בגוף חוות-דעתו. היא נדונה מראש לכישלון וסותרת את זכותו של הקטין להכרעה מיידית שתביא ליציבות בחייו ותאפשר להעניק לו את הטיפול הנפשי הנדרש עבורו.

11

22. 12 החלטת בית-המשפט קמא לדחות את המלצתו של ד"ר גוטליב לקביעת משמורת משותפת, המלצה שבזמנה הסכים לה המערער, מנומקת היא, מבוססת כדבעי ולא מצאתי בה על פגם.

15 אין כל ספק כי משמורת משותפת, המחייבת בראש ובראשונה שיתוף-פעולה ושיח בין ההורים להבטחת מהלך חיים בריא, יציב ורגוע לקטין ומניעת טילטולים וחוסר-נדאות - אינה אפשרית כלל וכלל במקרה שבפנינו. מסקנה זו עולה בבירור מפל הדוחות הפסיכולוגיים שהוגשו, ושעיקריהם פורטו לעיל; מהתסקירים שתיארו את התנהגותם של ההורים, ובמיוחד את התנהגותו של המערער, אשר חיבל בכל הסכמה אליה הגיע גילה תוקפנות ובוטות מילולית כלפי הגורמים המקצועיים לאורך כל הדרך, מבלי להתחשב בנזק המצטבר לקטין, ולאחרונה אף גרם להפסקת הטיפול הנפשי במסגרת לה הסכים מלכתחילה, בשל איומים על הצוות הרפואי. יצוין, כי גם את פסק-הדין נשוא ערעור זה אין האב מכבד, למרות שלא ניתן צו עיכוב לביצועו.

24 גם ד"ר גוטליב בחוות-דעתו הדגיש את חוסר מסוגלותם של ההורים להגיע להבנות ולו בדברים הפשוטים ביותר לטובת הקטין. אפילו שיחת הסיכום שקיים הד"ר גוטליב בנוסחות הצדדים לאחר גיבוש המלצותיו, נסתיימה, כפי שמתאר בסיום חוות-דעתו, באושרה קשה בין ההורים ובקביעה כי המצב הינו "חמור ביותר".

28 עם זאת, מחוות-הדעת עולה בבירור כי המשיבה מגדלת את הקטין בצורה נאותה, דואגת לו, ואין בהתנהגותה כדי לפגוע בקטין, או אפילו בקשר שלו עם המערער.

בתי-המשפט

ע"מ 1086/05

בבית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו

1 מסקנתו הסופית למשמורת משותפת אינה מתיישבת עם העולה מגוף חוות-הדעת, סותרת את כל חוות-הדעת המקצועיות שניתנו לאורך כל השנים, ולפיכך בדין נדחתה על-ידי בית-המשפט קמא.

4

23. 5 יש לדחות אף את טענת המערער לפיה לא ייחס בית-המשפט קמא חשיבות מספקת לשנאה שיש בליבה של המשיבה כנגד המערער, שבעטיה אינה מסוגלת היא, כך לטענתו, לשתף עימו פעולה. אין גם לקבל את מסקנתו של המערער כי בשל האמור לעיל אין המשיבה ראויה להיות משמורנית לקטין.

9

10

11 בית-המשפט קמא בפסק-דינו הציג את שני ההורים ואת מאפייני אישיותם לנוכח האמור בחוות-הדעת המקצועיות ובתסקירים, ועל-פי התרשמותו הבלתי-אמצעית. לא זו בלבד אלא שבאשר למשיבה ציטט בית-המשפט קמא פסקה מפסק-דינו של כב' השופט רוזן בבית-משפט השלום בתל-אביב, המזכה את הנאשם מעבירות כנגד המשיבה, ובה התרשמותו מהלך-נפשה של המשיבה - שהייתה המתלוננת בפניו - כלפי המערער (סעיף 15 לפסק-הדין בבית-משפט קמא).

17 למרות זאת, ולאחר שקלא וטריא ובחינת כל הממצאים וחוות-הדעת שבפניו, שכולם הובילו לאותה מסקנה, החליט בית-המשפט קמא להותיר את המשמורת הקבועה על תקטין בידי המשיבה.

20

21 בנסיבות אלה, ולאחר שבחנתי את כל החומר המקצועי שהיה בפני בית-המשפט קמא ושעיקריו פורטו לעיל - אין לדעתי מקום להתערב בשיקול-דעתו לעניין זה. שוכנעתי גם אני, כי טובתו של הקטין מחייבת מסירת המשמורת הבלעדית עליו לאימו-המשיבה.

24

24. 25 גם בכל הנוגע להענקת בלעדיות למשיבה להחליט על סוג הטיפול הנפשי לקטין על היקף ועל המסגרת הטיפולית, תוך היוועצות עם פקידת-הסעד לסדרי דין - אין לדעתי מקום להתערב בהחלטת בית-המשפט קמא.

28 כפי שצויין לעיל, שיקולי טובתו של הקטין, ולענייננו במיוחד הדאגה לשלומו הנפשי ושילובו בטיפול החיוני עבורו, עולים וגוברים על כל שיקול אחר. שוכנעתי ללא כל ספק כי אין כל דרך אחרת להבטיח את היציבות והקביעות בטיפול הנפשי המתחייב עבור

בתי-המשפט

ע"מ 1086/05

בבית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו

הקטין, אלא בדרך שבחר בה בית-המשפט קמא. בנוסף לניסיון העבר, התנהגותו של המערער לאחרונה בהקשר לטיפול בבית-החולים "תל-השומר" מעידה על כך גם היא, ואין לו להלין אלא על עצמו.

4 לפיכך גם בעניין זה - דין הערעור להידחות.

5

6 לעניין סדרי הראייה

7.25 כל גורמי הטיפול תמימים הם בדעתם, כי יש חשיבות לקשר בין הקטין לבין שני הוריו. כך הומלץ מלכתחילה, וכך עד למתן פסק-הדין נשוא הערעור. השאלה היא מהו המיפון הנכון.

10 גם בעניין זה, שיקול-העל אותו יש להעדיף הוא טובת הקטין וצרכיו המיוחדים, המחייבים יציבות, קביעות ומניעת טיטולים נוספים.

12 המערער מלין על ביטול לינת לילה אחת בביתו, בניגוד להסדר הזמני שהיה בתוקף עד עתה, ולחילופין עותר לקביעת צמידות ימי הביקורים כאמור בחוות-דעת הד"ר גוטליב, וזאת ועד להחלטה אחרת.

15

16.26 לאחר ששקלתי בדבר, סבורה אני כי לאור הנזק המצטבר שנגרם לקטין במהלך השנים ולאור מצבו הקשה עתה - ראוי היה לקבוע סדרי-ראייה אשר מחד ישמרו את הקשר ההורי גם עם המערער, שאינו משמורן, ומאידך לא ישבשו את מהלך חיי היומיום של הקטין, ואפשרו לו רצף חיים ובית קבוע וימנעו חיפוכים בין הוריו.

20 צמצום ימי לינת הקטין בבית המערער, עולה בקנה אחד עם העקרונות שפורטו לעיל. המתכונת הכללית שנקבעה על-ידי בית-המשפט קמא ראויה היא, מתבססת על חוות-דעת מקצועיות והתרשמות בלתי-אמצעית מהצדדים ומהקטין עצמו - ואין, לדעתי, כל עילה להתערב בה.

24 שקלנו אפשרות לשנות ימי הביקורים בשבוע, כך שיוצמדו במידת האפשר לביקורי סוף-שבוע ויאפשרו רצף חיים קבוע יותר. אולם, מאחר ואפשרות זו לא נבדקה על ידי הגופים המקצועיים ולא הוצגה לתגובת הצדדים, סבורני כי לא יהא זה נכון לקבוע זאת

עתה27

28 המסקנה היא, כי דין הערעור להידחות גם בשאלת מסגרת הסדרי הראייה.

29

בתי-המשפט

ע"מ 1086/05

בבית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו

27. 1 באשר להענקת הסמכויות לפקידת-הסעד לסדרי דין על-פי סעיפים 19 ו-68 לחוק הכשרות - ולא לגורם אחר, גם בעניין זה לא מצאתי מקום להתערב בהחלטת בית-המשפט קמא. פקידת-הסעד לסדרי דין מכירה היטב את המערכת המשפחתית, ואת השתלשלות האידועים לאורך השנים. היא הייתה הגורם הטיפולי אשר ליווה את הקטין וסייע בשילובו במסגרות טיפול וחינוך והקטין מכיר אותה.

6 המשיבה משתפת פעולה עם פקידת-הסעד, עובדה המסייעת רבות לקידום הטיפול בקטין.

8

9

10 ה"נתק" שנגרם בין המערער לפקידת-הסעד - מקורו בהתנהגות המערער, ולא מפל סיבה והקשורה בפקידת-הסעד, שהינה אשת מקצוע אשר קיבלה גיבוי מהממונים עליה, ואשר גישתה העניינית הוכחה לאורך כל השנים.

13 אין כל סיבה להעביר את סמכויות ההכרעה לד"ר גוטליב. לא רק שד"ר גוטליב לא הציג ראיות, אלא ככלל, התרשמתי מספקנות של ממש מצידו באשר להצלחת הטיפול המוצע על-ידו.

16 עם זאת, בנסיבות העניין סבורני כי ראוי שסמכויותיה של פקידת-הסעד תוגבלנה להחלטות ושיקולים שיידרשו מכורח הנסיבות לטווח הקצר, ואילו אם מדובר יהיה בשינויים מהותיים בהסדרי-הראייה לטווח ארוך, היא עליה לפנות בבקשה מתאימה לבית-המשפט קמא ולקבל אישורו לכך. כן ראוי להורות לפקידת-הסעד לדווח לבית-המשפט קמא על מצבו של הקטין ועל אופן ביצוע פסק-דינו של בית-המשפט קמא, כולל הטיפול הנפשי בקטין, וזאת בכל 6 חודשים.

22 בכפוף לאמור לעיל, יש לדחות את הערעור אף בעניין זה.

23

24. 24 לסיום הערה אחרונה:

25 מסכימה אני עם קביעתו של הד"ר גוטליב, כי המקרה שבפנינו חמור הוא עד מאוד וכי יתכן וראוי היה לשקול פתרון דרסטי יותר לצורך ההגנה על שלומו והתפתחותו התקשה של הקטין, ומניעת נזק נפשי נוסף.

28 זהו מקרה העשוי להיכנס, לכאורה, בגדרו של חוק הנוער (טיפול והשגחה),

תש"פ-1960, שתכליתו, כדברי כב' השופטת א. פרוקצ'יה, ב-דנ"א 6041/02 פלונית נ' פלוני

ופקס"ס לחוק הנוער, דינים-עליון, כרך ס"ח, 436, בסעיף 2:

בתי-המשפט

ע"מ 1086/05

בבית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו

- 1
2 "לערב את הרשות הציבורית בדאגה לקטין המצוי במצוקה,
3 להושיט לו יד תומכת, להבטיח את הישרדותו, לסייע בשיקומו
4 ולאפשר את גידולו בסביבה בה יוכל להתפתח התפתחות
5 טבעית מבחינה גופנית, נפשית שכלית וחברתית, ולממש את
6 יכולתו (סעיף 6 לאמנה בדבר זכויות הילד 1990)".
7
8 הקטין שבפנינו זקוק לכל אלה.
9 על שני הצדדים, ובמיוחד על המערער, לקחת זאת בחשבון.
10 סבורה אני, כי המשך מאבק על גבו של הקטין, יחייב בעתיד פעולה דרסטית של
11 התעבות חיצונית, אשר משמעותה תהיה פגיעה נוספת באינטרסים של מי מהצדדים,
12 למען השמירה על זכויותיו של הקטין לחיים יציבים ותקינים.
13
14 29. לאור כל האמור לעיל, מציעה אני לחברי הנכבדים שבמותב, לדחות את
15 הערצור על כל חלקיו, בכפוף למגבלה על סמכויותיה של פקידת-הסעד לסדרי דין ודרישת
16 הדימוח כמצויין לעיל.
17
18
19 תחיה שפירא, שופטת
20 השופטת סבינה רוטלוי, אב"ד:
21 אני מסכימה.
22 ברצוני להוסיף על דברי חברתי, כב' השופטת ת. שפירא, באשר להתמשכות הליך
23 המשמורת בתיק זה, שהשתרע על פני עשר שנים.
24 התמשכות זו לא היטיבה עם מי מהנפשות הפועלות אלא רק העצימה והחריפה את
25 המאבק ופגעה קשות בטובתו של הקטין, הכוללת גם את זכותו, שעניינו יתברר בתוך זמן
26 מהיטב. עשר שנים בחייו של קטין, שהינו בן 12 כיום, אינן יכולות להחשב לפי אמת
27 מידה כלשהי כזמן סביר.
28
29 יותר מזה, לא היה כל צורך בתיק זה להרבות באבחונים. עיון בתיק מלמד, כי דבר
30 לא נחחד מאז שהוגש תסקיר הביניים הראשון ב-9.2.1977 וחוות הדעת של המומחית

בתי-המשפט

ע"מ 1086/05

בבית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו

מטעם בית המשפט, ד"ר נעמי כהן מיום 13.7.1977, ואין פלא, שהרי הנתונים הבסיסיים של אישיות ההורים לא היו יכולים להשתנות. לא מצאתי בפרוטוקול בית המשפט נימוקים כבדי משקל שהצדיקו זימונם של אביונים חדשים. בגדר נימוקים אלה יכולים להימנות פער בין המלצות האבחון לבין הדיווחים מהשטח או קיומה של מחלוקת מהותית בין מומחים שונים שלצורך הכרעה ביניהם נדרש מומחה נוסף (ראו בעניין זה ע.מ. (ת"א) 1016/98 קשת נ' קשת, דינים מחוזי לב(3) 23 וכן ע.מ. 1034/01 פלוני נ' אלמוני ופקידת סעדלחוק הנוער (לא פורסם)).

8

9 ראוי שבתי משפט למשפחה לא ייגררו אחרי עתירות סרק של הצדדים לעריכת אבחונים חוזרים וייתיחסו לממד הזמן בחייו של ילד כגורם מהותי ומרכזי בפסיקתם (ראו לעניין זה דו"ח הוועדה, לבחינת עקרונות יסוד בתחום הילד והמשפט ויישומם בחקיקה (דו"ח כללי) תשס"ד, עמ' 144, וכן ד"ר דניאל גוטליב "מושג הזמן כגורם בקבלת החלטות בעניינם של ילדים: השלכות למערכת המשפטית-פסיכולוגית", **זמן שאול – סוגיות בקבלת החלטות לגבי ילדים בסיכון** (שרי בן נתן-עורכת, פראג, 2000), 75).

15

16 תיק זה מדגיש ביתר שאת את הצורך בייצוג נפרד לילדים בהליכים בבית משפט למשפחה כאשר כל אחד מן ההורים מיוצג ודואג לאינטרס שלו, פעמים רבות על חשבון הזכויות, האינטרסים והצרכים של הקטין, היינו, על חשבון טובת הקטין. (להעמקה בעניין זה ראו דו"ח הוועדה לבחינת עקרונות יסוד בתחום הילד והמשפט ויישומם בחקיקה, דו"ח מעדת המשנה בנושא ייצוג נפרד לילדים בהליכים אזרחיים, פברואר 2003).

21

22

סביונה רוטלוי, שופטת

א ב " ד

23

השופט ישעיהו שנלר: 24

25 אני מסכים.

ישעיהו שנלר, שופט

26

בתי-המשפט

ע"מ 1086/05

בבית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו

סיכום 1

2 אשר-על-כן, אנו דוחים את הערעור כאמור בחוות-דעתה של כב' השופטת שפירא, וקובעים כדלקמן:

4

5

6 **א.** סמכות פקידת-הסעד לסדרי דין, על-פי סעיפים 19 ו-68 לחוק הכשרות,

7 תוגבל להחלטות ושינויים שיידרשו מכורח הנסיבות, לטווח הקצר בלבד. כל

8 החלטה שמשמעותה שינוי סדרי-הראייה לטווח הארוך, תובא על-ידי פקידת-

9 הסעד מראש לאישור בית-המשפט לענייני משפחה.

10

11 **ב.** על פקידת-הסעד לסדרי דין לדווח לבית-המשפט לענייני משפחה, בכל 6

12 חודשים, על מצבו של הקטין, על אופן ביצוע הסדרי-הראייה ועל התקדמות

13 הטיפול הנפשי הניתן לו.

14

15 המערער ישלם הוצאות הדיון ושכר-טרחת עו"ד בסך 15,000 ₪ בתוספת מע"מ.

סכום זה יישא הפרשי הצמדה וריבית כחוק מהיום ועד מועד תשלומו בפועל.

17

18

19 **ניתן היום, כ"ג באלול התשס"ה, 29 בספטמבר 2005, בהעדר הצדדים.**

20

21

ישעיהו שנלר, שופט

תחיה שפירא, שופטת

סביונה רוטלוי, שופטת

א ב " ד

קלדני 28 דד ל.ס.*

23